

Siiumaa p. Apostli ja Ewangelisti Joannese Wennaste
Selti kirjastus № 1.

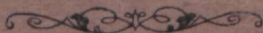

Kaubatarwitajate
  ühisused.

Kokkuseadnud

Wassili Werlok,

preester Kõrgesaares (Siiumaal).

Saapjalus, 1906.

Trükitud J. W a s s a r 'i trükikojas.

Kaubatarwitajate ühisused.

Kokkuseadnud

Wasili Werlok,

preester Kõrgešjaares (Hiiumaal).

Haapsalun, 1906.

Trükitud J. W a s s a r i trükikojas.

ENSIVITA Fr. R. Kreutzwaldi nim
riandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

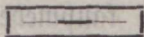
80044

Geskõne.

Kes wähegi kohalise rahwa majanduslist seisjorda tunneb, peab küll tunnistama, et see nii mitmeti õige raske on. Wilets maa-pind, kõrge rent, töö puudus, — need on waenlased, mis meie põllumeest wäga rõhuvad, ja temale peaaegu wõimatuks teewad oma eluforda parandada. Aga ka siingi wõib üksmeel ja kindel tahtmine paljugi korda saata. Kui ka maa-küsimus ja sellega lähemas ühenduses seiswad muud teised elutingimised ainult üleüldise riigi olukorra paranemise teel rahuloldawalt wõiwad otsustatud saada, siiski seisjab wäikeste ringfondade ees weel õige laialdane töö-põld, kus iseeneise jõuga, kui aga kindel tahtmine käepärast peaks olema, paljugi wõib korda saata. Ühest niisugusest abinõust tahamegi ees seiswas raamatukeses kõneleda.

Ennemalt aga, kui meie selle asjale lähemale astume, peame oma kohuseks weel paar sõna ütelda. Praegusel ajal, nagu see enne meid on olnud ja ka weel kaua tulewikus saab olema, on raha see abinõu, mis kõik ratad käima paneb. Wilets asi on ainult see, et seda ime jõudu nii wähe saadawal on, ja kui ka mõnel paar kopikat enam peaks olema, kui just elamiseks hädasti tarwis läheb, siiski on teda aga selleks jälle liig wähe, et midagi suuremat korda saata. Teine asi on aga siis, kui mitme mehe üleliigsed kopikad ühte saawad liidetud; siis wõib juba mõndagi suurepäralisemat toime panna. Siin sünnib ka niisama, nagu iga töö juures. Töö, mis ühel üle jõu käib, toimetawad kaks lahedasti ära. Harilijelt räägitakse, et kaupmehed need isikud olla,

„kessel raha, nagu raba on“, — ja see on ka omaft kohast tõsi. Kauplus on niisugune asi, kus ilma rahata midagi ei saa ära teha, mis aga ise ka raha sisse toob ja kõik meie majanduslised rattad käima paneb. Kaupa, olgu ta misjugune, tarvitab suuremal ehk vähemal määral, kuida kellegi jõud lubab, igaüks, ja sellepärast woolawad niihästi rikka rublad, kui kehwa kopikad, kaupmehe ktru. — Sellest poleks ka juurt wiga, kui aga kõik kaupmehed täiesti auusalt toimetaksid. Palju on aga ka niisugusi, kes odawat ja halba prahti kalli ja hea kauba pähe wälja müüwad, kuna teised weel inetumaid abinõusi tarwitawad: segawad kallimaid toidu-aineid odawama ja mõnikord ka kahjulise kraamiga segi, tarwitawad wale mõõtusi j. n. e. Olgu ka, et kaupmees igapidi auus mees on, aga elada tahab temagi ja peab siis ju loomulikult kaupa kallimalt müüma, et kõik kulud finni katta ja pealegi ise lähedalt elada wõiks. Siin peawad kaubatarwitajate kopikad, peale kauba wäär- tuse, ka kaupmehe isiklikud kulud finni katma. Aga äsja wõib ka niimodi sisse seada, et kõik see raha, mida meie kaupmehele elamiseks anname, meie oma kätte tagasi tuleks. Rentjatas küll, — mõtleb mõni mees ja raputab usaldamatalt pead. Ega siis ometi iga mees ise ei wõi kaupmeheks saada? Olgu küll, et see asi eialgu natuke imelik wälja paistab, ometigi wastame wiimase küsimuse peale julgesti: „jah, wõib!“ See ime abinõuu, mis meile enestele ostmise jures kasu toob ja iga ostjat ennast kaupmeheks teeb, on nõnda nimetatud „kaubatarwitajate ühijuste“ asutamine. Waatame siis lähedamalt järele, kuida moodi meie seda wõime korda saata, ja katsume ära seletada.

1. Mis on kaubatarvitajate ühijus?

Ütleme, näituseks, et teie alati ühe ja jellesama kaupmehe käest igajugust kaupa ostate ja aasta jooksul läbisegi saja rubla ette. Kaupmehele enesele ei maksa see kaup aga mitte 100, vaid palju vähem, — olgu 80 rbl. Siis on ta teie käest puhasst kasu 20 rubla saanud. Ütleme, et poole sellest kasust 10 r. — maja üüri, kraami weo ja müüa palga peale ära kulub, — siiski jääb weel 10 rubla järele. Kui kaupmehel niisugusi ostjaid 100 on, siis on tal 1000 rubla tasutus.

Nüüd aga ütleme, et kõik need kaubaostjad kokku astuvad, teatava osa raha kapitaliks kokku panewad, maja üüriwad ehk ehitawad, müüa palkawad ja kauplust alustawad. Iga liige ostab tarwilist kaupa ainult oma poest, ja kui nüüd see sama ostja aasta lõpuni jällegi 100 rubla ette kraami on ostanud, on tal ometi need 10 rubla käes, mis eene kaupmehe kätte pidid minema.

Niisugused seltsid, mis ilma wahemeheta (kaupmeheta) kaubawalmistajate (wabrikantide) ja kaubatarvitajate (ostjate) wahel püüdwad asju toimetada, nimetatakse „Kaubatarvitajate Ühijusteks“, ehk „Seltsideks“. Kõik küsimused, mis ühijuse asjadesse puutuwad, otsustakse seltsi liikmete koosolekul; liikmete hulgast walitakse seltsi „Walitus“, kes ühijuse asju toimetab; niisama walitakse ka ühijuse liikmete hulgast iseäraline komisjion, kes kõik ühijuse asjatoimetust kontrollaab, poodi, raamatu-pidamist ja müüa toimetusi rewideerib. Igal ühijusel on oma Ülemuse poolt kinnitatud põhjus kiri, kus kõik ühijuse liikmete kohused ja eesõigused ära on määratud ja oma pitsat.

Niijugusi ühijusi on Wäljamaal suurel hulgal olemas; esimene selts aga tekis 1843 aastal Inglise maal, — Rotschdeli alewikus. Sellest esimehest seltsist räägime natuke laiemalt, et näidata, mis üksmeel ja kindel tahtmine võib forda saata.

1843. aasta sügisel astusid 12 Rotschdeli töömeest, — ameti poolest kangrud, — ühte ja plaanitasid niijugust ühijust asutada, kus üks teist pidi häda ajal aitama. Esialt tegid nad otsuseks ühijuse poodi asutada, pärast poole aga muud teist asja katjuda forda saata. Et esialgset oja-kapitali (10 rubla oja) kokku saada, tegid nad otsuseks iga nädali 5 kopikat oma palgast selleks otstarbeks kõrwale panna. Mästa jooksul astusid weel mõned inimesed nende 12 hulka, nõnda et 1844 aasta lõpu poole juba 28 liiget ja 280 rubla raha koos oli. Nende kopikatega algasid nad siis kauplust: üüriksid 100 rubla eest maja, 40 rubla tarwitati esialgsete toimetuste peale ja 140 rubla eest osteti kõige lihtsamat kaupa — jahu, suhkurt ja wõid . . .

Esialguselt oli pood ainult kaks päewa nädalas õhtuti lahti. Kaupa müüdi sellesama hinnaga, nagu turu peal; wõlgu ei antud kellegile. Liikmed walisid enda keskelt müüa, asjatoimetaja ja kassahoidja ja kogusid iga nädala oma asja üle nõupidamisele kokku. Naabrid naersid nende ettewõtte üle. „Kaupluses tegewatel liikmetel oli otse wõimata uulitsale minna: seal pidid nad alatajast naeru ja teiste kaupmeeste hirwitamist kannatama; õhtu pidid nad wargse wiisil kõige pimedamat uulitsat mööda oma poe juure minema“, — nõnda jutustab üks Rotschdeli seltsi asutajatest ühijuse esimeeste päewade üle. Mga liikmed ei pannud naeru tähele ja toimetasid oma asja edasi. Kolmandamal aastal oli ühijusel juba 78

liiget; poodis müüdi nüüd ka tubakat ja teed. Kauplus hakkas märkja juurenema. Liikmed tegid otsejaks mitte ennem oma kasu välja võtta, kui iga ühe osa 50 rubla suur on. Et aga ühijuse poodis kaup palju parem oli, kui teistes, siis astus ikka rohkem inimesi jeltsi liikmete hulka. 10 aasta pärast oli ühijusel juba 900 liiget, osa-kapital 70,000 rubla suur ja aastane läbimüük 330,000 rubla; puhast kasu 17,000 r. Veel 10 aasta pärast tõusis liikmete arv 4747, nüüd aga 60 aasta pärast on neid 12,000, osa-kapital ulatab üle 4 miljoni, puhast kasu tuleb aastas üle poole miljoni jisse, kuna aga kõige ühijuse tegewuse aja jooksul 12 miljoni puhast kasu jeltsi liikmetele välja on antud. Nüüd on jeltzil linna keskel oma suur magasin, mis 140,000 rubla väärt on ja mitmes kohas 24 vähemat poodi, oma raamatukogu 18 tuhande raamatuga, 1 suur ja 19 vähemat lugemise ja kooskämise saali, tulekahju ja muu õnnetuste vastu kinditamise kassa, teadusline muuseum kõige suguste õpe-abinõudega ja oma kool, kus 450 last õpetust saavad. Hariduslisteks otstarbeteks on jelts ainult 1887 a. 200,000 rubla ära kulutanud. Seltji poodides kaubeldakse nüüd igasuguse kaubaga.

Rotšdeli tööliste eestuju leidis warsti järele aimamist ja ühes ja teises kohas hakkasiwad nimetatud ühijused kümnete kaupa tekkima. Nüüd on Inglismaa ühijuste võrguga otse kaetud liikmete arv ja kauplused kasvawad iga päewaga. 1900 a. oli niisugusi jeltsi 1464, kelle liikmete arv 1,709,371 ulatas; osa-kapitali summa tõusis 205,862,310 rublani; kaupa müüdi 500,535,670 rubla ette ja puhast kasu tuli 77,473,380 rubla jisse. Kõik see

määratu summa, mis muudu kaupmeeste tasku oleks pidanud libijema, jäi nüüd ostjate eeste kätte.

Inglismaa järele tähtsajid kauba-ühijused ka teistes riikides elule, kus nad warsti lõpjakalt õitjema hakkajid. Ka Wenemaal ja meie Gestimaa piirides on neid olemas, kuid wäga wähejel arwul, mille juures mitmed põhjused, peaaesjalikult aga hariduse puudus, jüüdi on. Mitte ükijinda külade ja alewikeste, isegi ka suurema ja suuremate linnade elanikkudel ei ole neist aimugi. Dmetigi tunnistab uende ükijute jeltjide tegewus, mis nüüd töötawad, et nende tulewik ka Wenemaal niijama hülgaw jaab olema, nagu Wäljamaal.

Kauba-ühijuste alalise komisjioni teatede järele oli Wenemaal niijugusi ühijusi 1-jel Januaril 1902 aastal 654. Rahjaks ei awalda aga kõik ühijused aruandeid oma tegewuse üle trükkis, mispäraft meil ainult 204 ühijuse üle teated käepäraft on. Nende wiimaste liikmete arw ulatas 91,417 ja mitmesuguste kapitalide summa 6 millionini. 1901 aasta läbimüük oli 26,525,501 r. juur.

---

2. Mis kasu toowad kaubatarwitajate ühijused.

Meie nägime, et kaubatarwitajate ühijused nii kunstlikud ei olegi, kui mõni ehk arwab ja et niijugust asutust igas kohas on wõimalik elusse kutsuda. Kasu, mis niijugused ühijused toowad, on kahesugune: o t s e k o h e n e ja k a u d n e.

Niipea kui kuskil jarnane pood on tekimud, kus kaubahinnad ühijuse liikmete parajaks ja kindlaks on

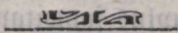
seatud, hakkavad warsti ka era-poodides hinnad lan-
gema. Kui, näituseks, kõwa juhtru nael enne 18—
19 kop. maksis, müüdatse jeda nüüd 15—16 kop.
nael, peenike juhkur aga 15—16 k. asemel 13—14 k.
Nõnda sünnib iga asjaga. Urwate siis nüüd jä-
rele, palju roha iga perekond täitsa muudu aastas
kauba eest wälja annab. Läbijegi kaotab iga pere-
mees aastas niimoodi kõigewähemalt 5 rubla. Kui
aga niisugusi mehi walla kohta ütleme 1000 on,
siis tähendab see juba 5000 r. Kena summa! Kui
aga ühikus oma tegewust on alganud, jäewad need
5000 rubla ostjate eneste tasku. See on siis, nõnda
ütelda, k a u d n e kasu, mis kaubatarwitajate ühi-
sused toowad.

Waatame aga ka otsekohest kasu järele.
Seltsi liikmeteks wõiwad kõik teatavas kohas asu-
wad inimesed, ilma sugu ja seisuse pääle waatamata,
astuda, ja igauks lisab oma osa ühise kapitali hulka.
Osa suurus wõib mitmesugune olla, nõnda kuidas
aga ühikuse liikmed ise oma keskel otsuseks teewad.
Suuremalt jaolt aga tehtakse niimoodi, et iga osa
6 rubla peale määratakse: 5 rubla osa-kapitali ja
1 r. sisseastumise maksu, mis tagawara kapitali hulka
arwatakse. Seda rubla ei saa tagasi antud ega too-
ta ka % sisse. Ühel liikmel wõib aga mitu osa olla.
Et osa wõimalikult wähemaks määrataks on selle
poolest soowitaw, et siis ka waesemad inimesed ühi-
kuse liikmete hulka wõiwad astuda, mis omalt poolt
poe tegewust aitab laiendada, sest et siis kõik juba
oma enese kasu pärast omast poest hakkavad kaupa
ostma ja ennaist teistest poodidest eemale hoiawad.
Pealegi tehtakse mõnes kohas ka niimoodi, et wae-
sematele luba antakse oma osa mitmel korral ära-
maksja.

Kui juba ühijus kokku on astunud, luba käes on ja kauplus algab, antakse iga ühijuse liikmele iseäraline raamat, kuhu müüa kõik ülesse märgib, mis aga keegi iganes on ostnud. Seda tehtakse sellepärast, et aasta lõpul, kui kasude jagamine tuleb, näha saada kui palju keegi kaupa on ostnud, jest protsentide ei anta mitte üksnes oja-kapitali, vaid ka iga ostu rubla pealt wälja, nõnda et sagedasti mitte jee kõige rohkem kasu ei saa, kellel kõige suurem oja on, waid mõnikord ka jee, kes kõige rohkem kaupa on ostnud.

Seletame seda lähemalt. Ütleme, näituseks, et Mihklil, kui jõnkal mehel, 10 oja iga oja 5 r., jee on siis 50 rubla kauba all on, Juhanil aga, kui waejemal, ainult üks oja — 5 rubla; ütleme, et Mihkel aasta jooksul ainult 10 rubla eest poest kaupa on ostnud, Juhan aga 100 rubla eest. Kes saab siis nüüd aasta lõpul rohkem raha? Kui, näituseks, ühijuse koosolek otsuseks teeb, oja pealt 8% anda ja iga ostu rubla pealt niisama 8%, siis saab Mihkel oma oja—50 rubla—pealt 4 rubla protsentide, ostu rublade pealt aga ainult 80 kop.,—kokku 4 r. 80 kop. Juhan saab küll oma oja—5 rubla—pealt ainult 40 kop. protsentide, aga ostu summa—100 rubla — pealt 8 rubla, kokku 8 rubla 40 kop. Niisugusel korral saab siis Juhan, ehk ta oja küll weiksem on, rohkem kasu, kui Mihkel. Niimoodi wõib siis weike oja mees oma oja aasta jooksul protsentide näol tagasi saada ja tulewikus saab ta kasu ainult sellepärast, et ta ühijuse liige on. Muidugi teada, et kasu niisuguste ühijuste juures kõige suurem on, kus kõiki asju auuastati toimetatakse ja kui need isikud, kes kauplust juhivad, kõige eest korralikult hoolt kannawad. Niisugune on siis otse-

kohe ne kasu, mis ühijuse pood oma osanikkudele toob. Mida rohkem keegi omaist poest kaupa võtab ja mida rohkem ta kõrvalised ühijused sinna käivad, sedavõrd suureneb ka kauplus ja kasu.

3. Kuidas kaubatarvitajate ühijusi asutada

Meie nägime nüüd, mis kasu ühijuse poed võivad tuua. Vaatame siis ka järgi, kuidas niisugust ühijust asutada ja mis siis teha tuleb, kui juba pood käimas on. Kui kuskil hull niisugusi inimesi leida on, kes jelle asja tulust aru saavad ja valmis on seda teoks tegema, siis andvad nad kuberneerile palvetirja sisse. Siikmete hulka, nagu öeldud, võivad kõik ühes teatavas ringkonnas elavad inimesed astuda. Palve kirjas tähendatakse ära, et nimelt seal ja seal soovitakse kauba-tarvitajate ühijust asutada. Palve-kirjale kirjutavad kõik osanikud alla, ja lisatakse tale ka 75 kopikalist marki ja ka 5 eksemplari põhjuskirja ligi. Luba jõuab kahe ehk kolme kuu pärast tagasi. Selle aja jooksul peab siis kõik tarvilised eeltööd ära tehtama: pood ja sisetised wärgid korralt seata, tarvilised kauba- ja rehnungi raamatud valmis trükitama ja täiesti auus inimene müüa ameti peale otstitama. Kui kuberneeeri käest luba kätte on jõudnud, kutjutakse kõik osanikud kokku ja walitakse ühijuse eestseisus ja rewideeriad, kes kõik tarvilise asjatoimetuse oma pääle võtavad. Kõik koosoleku otsused kirjutatakse protokoli raamatusse, kuhu kõik koosolejad alla kirjutavad.

4. Kuidas ühijuse asju toimetatakse.

Et ühijuse kauplus soovitavalt töötaks, peavad Ühijuse Walitsuse hulka täitsa usalduse wäärilised, asjatundjad ja ka kirjatundjad isikud saama walitud. Walitsuse liikmete hulka käiwad: esimees (president), kassahoidja, kirjatoimetaja ja kaks ehk kolm liiget. Esimehele, kassahoidjale ja kirjatoimetajale peavad ka abimehed saama walitud, kes nende äraoleku ehk mõne muu juhtumise korral nende kohusid täidawad. Wäga soowitaw oleks, et kirjatoimetajaks hästi kirja- ja keeletundja mees walitaks, kes kõik raamatud ja kirjad wõiks korras hoida. — Walitsuse liikmed esialgselt, kui ühijusel weel mingit rahalist warandust ei ole, wõikswad oma kohusid ilma mingi tasuta täita, wäljaarwatud niisugused korrad, kui nad ühise asja pärast oma aega peaksid raiskama, ehk kulu kandma. Pärast poole, kui ühijuse kauplus juba märksa kasu hakkab tooma, wõib neile teataw tasu määratud jaada. —

Magu enne öeldud, wõib ühijuse asi siis ükfinda hästi edeneda, kui seda täitsa aumjad, osawõtlikud ja hoolsad inimesed juhivad. Müüa peab omas asjas osaw mees olema. Peale selle peab ta ka kirja mõistma, et raamatuid korraldada. Peaasjalikult peab müüa kaks raamatuid korras hoidma: 1, päew a r a a m a t u, kuhu iga päew kõik sissetulek päewa jooksul saab üles märgitud, et juba õhtu wõimalik oleks kokkuwõtta, kui juure summa eest kaupa müüdüd on; 2, w õ l a r a a m a t u, kuhu jälle sisse on kirjutatud palju teegi ühijuse liige kaupa wõlgu

on võtnud. Täiesti ilma wõlguandmiseta on wõimata läbi jaada, ainult üleüldine koosolek peab kindlaks määrama, palju iga ühijuse liikmele anda wõib. Kõrwalistele inimestele wõlgu ei anta. Müüja wõib seda ainult oma wastutamise peale teha. Igal ühijuse liikmel on, nagu ülemal tähendatud, oma rehuru ng i = r a a m a t, mille iga lehekülg kahte jaosse on jaotud. Mõlemate poolde pääle märgib müüja kõik üles, mis aga ja kui suure summa eest keegi on ostanud. Kui üks leht täis on, siis wõtab müüja summa kokku ja tõmbab ühe poole wälja, mis poe dokumentide hulka liigatakse. Seda tehakse jellepärast, et näha, palju keegi aasta jooksul kaupa on ostanud.

Sisjetulnud raha annab müüja kassahoidja kätte, kes iga summa wastuwõtmist oma allkirjaga päewaraamatuse tõeks tunnistab. Müüja peab ka kõige wähema summa üleskirjutama ja kassahoidja kätte äraandma, muidu saab rewideerimise puhul puuduw raha tema kautsjonist maha wõetud. Müüjat rewideerib kolme liikmeline komisjion, millal aga joo- wib, tingimata peab aga aasta lõpul täieline rewideerimine saama ette wõetud. Poodi rewideeritakse järgmiselt. Wõetakse kauba-raamat ja waadetakse järele — palju seda ehk teist kaupa on sisseostetud ja mis hinna eest teda wälja müüidakse. Siis kaalutakse ja loetakse kõik asjad üle ja rehkendakse wälja, kui suure summa eest weel kaupa järel on, siis on kohe näha, kui palju peab olema sisse tulnud. Müüid wõetakse päewaraamat ja waadetakse järele, kui palju raha kassahoidja kätte on antud. Kui müüid sisse- tulnud raha ja järele jäänud kauba wäärtus kõige sisseostetud kauba wäärtuse wälja teewad, siis on kõik asi korras. Peab aga ka ütleva, et niisugusel korral, kui mitmetuhande eest poodis kaupa on, mõni

kümmekond rubla wahet midagi ei tähenda ja müü-
ale süüd ei wõi mõista, sest et naeluti müümise
juures, kui harilikult nõutakse, et nael hästi täis
peab olema, ikka natuke kaupa muudu kaduma läheb.
Pealegi on see parem, kui mõni kopik ostja kasuks
läheb, kui et kellegil põhjust oleks pettuse üle kae-
bada. Seda nõuuab juba seltsi auu ja ei tee see ka
nii juurt kahju, seda rohkem weel, et Walitsus kauba-
ühisuste poodidele luba annab ilma patendi maksuta
kaubelda.

Ühisuse eestseisuse pea mure on kauba ostmine.
Wabrikandi ehk kaupleja käest wõetakse tunnistus ehk
kwititung, — kui palju ja mis hinna eest on kaupa
ostetud. Kodus kirjutakse kõik kaup kauba-raama-
tusse ja märgitakse oma ja wäljamüügi hind juure.
Wäljamüügi hinnad seadwad Walitsuse liikmed ühes
müüjaga kindlaks. Kui kõik kaup raamatusse üles
on märgitud, siis kirjutab müüja sinna alla, et ta
nii ja nii palju kaupa on saanud ja et tal hinnad
teada on.

Kassahoidja ja kirjatoimetaja peawad kõik raa-
matud korras pidama. Nende hulgast on järgmised
kolm kõige tähtsamad: 1, s i s s e t u l e k u r a a m a t,
kuhu numbri ja kuu päewa järele kõik sissetulekud
üles märgitakse, olgu see oja-maks, sisseastumise
maks, kauba eest j. n. e. 2, w ä l j a m i n e k u
r a a m a t, kuhu jälle niisama kõik wäljaminekud,
nagu wäljawõetud osad, teenijate palgad, kauba ja
weo raha j. n. e. üles tähendatakse; 3, k a u b a -
r a a m a t, millest juba ülemal kõnelesime. Peale
nende peawad weel kaks teist — liikme ja kwitungi
raamatud olema. Esimise sisse kirjutakse numbri
järele iga iseäralise lehekülje peale iga ühisuse liikme

nimi, tema oša suurus ja aasta lõpul protsentide summa.

Selles seisab siis lühidalt ühijuse eestseisuse tegevus. Peab selle peab ka veel eestseisus siis, kui juba kauplus algab, Kroonu Palati palve sisseandma, et sealt tunnistus saaks välja antud, et ühijusel nii ja nii palju oša-kapitali on ja et ta nii kaua ilma patendi maksuta võib kaubelda, kuni kapital 10,000 rublani on kaswanud. Minult tubakaga kauplemiseks peab patendi muretsema.

Ragu nüüd näeme, ei ole niisuguste ühijuste asutamine sugugi kunstlik asi, ainult natuke kindlat tahtmist läheb selleks küll tarwis, kuna aga kasu, mis need poed sissetoovad otse silmanähtaw ja käega katsutataw on. Peab ka veel tähendama, et ühijuse pood, kus kõik liikmed ise peremehed on ja ise omast poest kaupa ostawad, ilma si pankroti ei wõi jääda, mida aga teiste kaupmeeste ja poodide kohta ütelda ei wõi. Muidugi teada, et ühijusel esialgusel ka omad raskused ees on, mida tingimata tarwis on ära wõita. Need raskused on hariline usalduse puudus uue ja tundmata asja wastu ja kaupmeeste püüdmised, kelle taskut hädaoht ähwardab, asja igapidi nurja ajada, wale juttusi wälja laotada ja umbusaldust rahwa seas äratada. Kui aga osanikudel kindel tahtmine ja usk oma ettevõtte lordinemise sisse on, siis ei suuda küll mingid takistused keelata jeda mõtet teoks tegemast. Kartlikude inimestele olgu veel niipalju öeldud, et isegi riigi Walitsus kubermangu ülemuse näol ühijuste tegewuse üle walwab, et seal mingit walskust ehk pettust ette ei tuleks.

Lõpuks weel paar sõna otsekoheselt hiidlastele. Meie seisukord on ju muidugi raske: raha puudus, kõrge rent ja wilets põllujaak on meie kõige juuremad waenlased, mis nii mitmetki meest oma raske käega muljuwad ja neile wõimatuks teewad kord haljale oksale jõuda. Selle juures peame aga meie weel kümned tuhanded rublad täitsa muidu kõige tarwilisemate asjade eest wälja andma. Jäägu need higi ja waewaga teenitud kopikad parem meie eneste tasku, ja saagu nad tulewitus meie parema põlwe alustamiseks ja majandusliise seisukorra kindlustamiseks tarwitatud. Astume ühte ja näitame, et ka meiegi mõndagi oma enese jõuga wõime korda saata. Saagu see raamatukene äratajaks uuele kasulisele ja ühisele tööle. Üles siis wennad! Mitku Jumal!

Preester Washili Werlok.

030738

— Hind 6 kop. —